

Nr. 46 din 26.12.2024

Document de Poziție Publică

Republica Moldova are obligația de a proteja copiii de orice formă de violență, conform angajamentelor internaționale asumate, în special prin aderarea la Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului din 1993. Aceasta garantează dreptul fundamental al fiecărui copil la protecție împotriva oricărei forme de abuz fizic, emoțional, sexual sau psihologic, precum și împotriva oricăror practici care le pot afecta dezvoltarea sănătoasă și echilibrată. Obligativitatea protejării copiilor impune nu doar dezvoltarea, dar și implementarea unor politici eficiente și adaptate, desfășurarea campaniilor de informare și educare, precum și dezvoltarea serviciilor de sprijin adecvate. Astfel, prin măsuri legislative, administrative și educaționale, Republica Moldova trebuie să creeze un mediu sigur care să sprijine dezvoltarea armonioasă a fiecărui copil și să-l protejeze de orice formă de abuz și violență.

Preambul

Legislația Republicii Moldova cu privire la bullying și cyberbullying

Bullying-ul a fost introdus oficial în legislația Republicii Moldova prin Legea nr. 36 din 17 februarie 2022 pentru modificarea Codului educației.

Cadrul legal:

A. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 (cu modificările introduse prin Legea nr. 36/2022):

- Definește bullying-ul ca o formă de agresiune intenționată, repetată, cu dezechilibru de putere, care provoacă suferință și prejudicii demnității umane;
- Include principiul nonviolentei și nediscriminării în lista principiilor fundamentale ale educației;
- Prevede implementarea de măsuri de protecție împotriva bullying-ului, stabilite prin metodologie aprobată de Ministerul Educației și Cercetării.

B. Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului, aprobată prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 1024/2022:

- Stabilește proceduri concrete de prevenire, identificare, intervenție și monitorizare a cazurilor de bullying;
- Definește rolurile și responsabilitățile cadrelor didactice, elevilor, părinților, administrației școlare și altor actori implicați;
- Include măsuri de sprijin pentru țintele, inițiatorii și martorii situațiilor de bullying.

Prevalența și impactul bullying-ului asupra copiilor în școli

Bullying-ul și cyberbullying-ul sunt fenomene cu o mare prevalență în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, afectând semnificativ copiii și având consecințe negative pe termen lung.

1. Studiul KAP¹, realizat în cadrul proiectului „Împreună pentru Educație de Calitate”, a relevat că nivelul de cunoaștere și conștientizare privind bullying-ul și cyberbullying-ul variază între diferitele părți implicate, cum ar fi elevii, cadrele didactice și părinții. Există, de asemenea, o nevoie evidentă de informare și formare în rândul acestora pentru a contracara aceste fenomene. Conform aceluiași studiu KAP:

- **6% dintre elevi au fost supuși bullying-ului verbal zilnic,**
- **7% au spus că de două-trei ori pe săptămână,**
- **cu 1% mai mulți au menționat că o dată pe săptămână alți colegi făceau glume pe seama lor,**
- **24% din totalul elevilor chestionați au fost martori la mai multe situații de bullying,**
- **iar 49% au fost martori la câteva situații în ultimul an.**

În rândul elevilor care au fost țintă sau martori al bullying-ului, cei mai mulți au spus că aceste situații i-au făcut să se simtă înfricoșați, rușinați sau triști.

Studiul relevă că aproximativ **21% dintre elevii claselor a V-a – XII-a din instituțiile de învățământ la nivel național sunt ținte ale bullying-ului săptămânal**, iar aproximativ **40% întâlnesc mai rar** astfel de situații.

2. Conform datelor Ministerului Educației și Cercetării pentru anul 2023, angajații din sistemul de educație au identificat **8319 de cazuri suspecte de abuz fizic, emoțional, neglijare, exploatare prin muncă, hărțuire sexuală și bullying²**. Modelul de raportare aplicat începând cu anul 2023 conține un compartiment aparte privind cazurile de bullying. Conform datelor generalizate, **în anul 2023 au fost înregistrate 1098 de cazuri de bullying**. În perioada ianuarie – mai 2024, aceiași sursă menționează **613 de cazuri de bullying** din numărul total de **4193 de cazuri** suspecte de violență. Cazurile respective au fost raportate de către angajații din sistemul educațional și au avut loc în instituții de învățământ sau în alte contexte din comunitate.

Conștientizarea daunelor provocate de aceste situații și **informarea corectă** despre modul de prevenire a acestora sunt primele metode care trebuie să fie aplicate. Atât elevii, cât și adulții (cadrele didactice, psihologii, părinții, etc.) trebuie să fie în continuare informați despre ce este bullying-ul și cyberbullying-ul, care sunt **efectele negative** și cum poate fi prevenită apariția acestora.

Astfel, este esențial ca managementul instituțiilor de învățământ, cadrele didactice să creeze un **mediu sigur și protectiv** în care fiecare copil să se simtă valorizat și acceptat, să promoveze respectul față de diversitatea și demnitatea umană și să contribuie la reducerea nivelului de anxietate și stres în rândul elevilor.

În acest context, în baza analizelor ample ale studiilor și cercetărilor recente privind fenomenul de bullying și cyberbullying, precum și a opiniilor exprimate de către societatea civilă și a

¹ Studiul KAP „Cunoștințe, atitudini, practici în prevenirea și combaterea fenomenului de bullying în școlile din Republica Moldova”, pregătit pentru Alianța ONG-urilor active în domeniul protecției sociale a copilului și familiei, implementat Magenta Consult, mai 2023, p. 13-14

<https://aliantacf.md/stiri/2023/06/16/apscf-prezinta-studiul-cunostinte-atitudini-practici-in-prevenirea-si-combaterea-fenomenului-de-bullying-in-scolile-din-republica-moldova/>

² <https://mec.gov.md/ro/content/prevenirea-si-combaterea-violentei-0>

profioniștilor din domeniul educațional în cadrul atelierelor tematice participative, Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Copilului și Familiei /APSCF/ vine cu următoarele **RECOMANDĂRI**:

I. Facilitarea colaborării intersectoriale pentru intervențiile în cazurile complexe

Recomandarea 1: *Completarea Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, cu instrucțiuni pentru implicarea echipei multidisciplinare locale în soluționarea cazurilor complicate de bullying și cyberbullying.*

- Există cazuri de bullying și cyberbullying care nu pot fi rezolvate prin intervențiile existente (ex. programe de prevenire, consiliere școlară).
- Intervențiile actuale nu sunt întotdeauna eficiente în rezolvarea problemelor complexe asociate cu bullying-ul.
- Copiii afectați de bullying sever au nevoie de sprijin specializat din partea unor profesioniști calificați.
- Părinții din grupurile social vulnerabile și familiile cu vulnerabilitate emoțională pot avea dificultăți în accesarea serviciilor de specialitate.
- Este necesară implementarea unor măsuri specifice pentru a facilita accesul acestor grupuri la sprijinul necesar.

Rolul MEC și MMPS:

- Ministerul Educației și Cercetării (MEC) poate facilita accesul la servicii în școli, prin colaborarea cu ONG-uri și alte organizații specializate.
- Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) poate facilita (inclusiv prin finanțare) programe de prevenire a fenomenului de bullying pentru părinți și copiii din familii social vulnerabile.
- Ambele ministere pot elabora recomandări specifice pentru dezvoltarea intervențiilor specializate adresate copiilor afectați de bullying.

Implementarea acestei recomandări va necesita o colaborare strânsă între MEC, MMPS, ONG-uri și alte părți interesate. Este important să se asigure o finanțare adecvată pentru a dezvolta și a oferi intervenții specializate. De asemenea, este important să se monitorizeze și să se evalueze eficacitatea acestor servicii.

Totodată, colaborarea ministerelor ar putea fi realizată prin îmbunătățirea mecanismului de cooperare, instruirii comune și partajarea informațiilor și a resurselor.

Mecanismul de cooperare creează un cadru formal de colaborare între școli, autorități locale, ONG-uri și specialiști în domeniul protecției copilului și poate contribui la creșterea gradului de conștientizare a bullying-ului. Organizarea instruirilor comune pentru cadrele didactice, asistenți sociali, psihologi și alți specialiști implicați în gestionarea cazurilor de bullying va forma o coeziune comună pentru soluționarea problemelor apărute. Instruirea comună oferă o perspectivă unitară și promovează o abordare consistentă a bullying-ului.

Implicarea autorităților locale, ONG-urilor și a specialiștilor în campanii de sensibilizare poate amplifica mesajul și ajunge la un public mai larg, iar implicarea specialiștilor din diverse domenii poate oferi o gamă largă de resurse și sprijin pentru elevii afectați de bullying.

Menționăm și importanța cooperării intersectoriale care poate facilita comunicarea rapidă și intervenția eficientă în cazurile de bullying între diferite instituții implicate și responsabile de protecția copiilor.

II. Soluționarea cazurilor mai complicate de bullying și cyberbullying în cadrul echipei multidisciplinare locale

Recomandarea 2: Cazurile complicate de bullying să fie examinate cu implicarea echipei multidisciplinare pentru a contribui semnificativ la o rezolvare eficientă a problemei.

Echipele multidisciplinare joacă un rol esențial în abordarea cazurilor complexe din diverse domenii, inclusiv educație, protecția copilului, asistență socială și justiție. Beneficiile implicării echipei multidisciplinare:

- **Abordare holistică:** Echipele multidisciplinare pot oferi o perspectivă holistică asupra cazului, luând în considerare factorii individuali, sociali și familiali care pot contribui la fenomenul de bullying.
- **Expertiză diversă:** Echipele multidisciplinare sunt formate din specialiști din diverse domenii (psihologie, pedagogie, asistență socială, medicină, juridic) care pot aduce contribuții valoroase la evaluarea și intervenția în cazurile de bullying.
- **Plan de intervenție individualizat:** Echipele multidisciplinare pot elabora un plan de intervenție individualizat, adaptat nevoilor specifice ale tuturor părților implicate în bullying.
- **Colaborare și comunicare:** Implicarea echipei multidisciplinare facilitează colaborarea și comunicarea eficientă între toate părțile implicate în rezolvarea cazului.
- **Monitorizare și adaptare:** Echipele multidisciplinare pot monitoriza constant evoluția cazului și poate adapta planul de intervenție în funcție de nevoile specifice.

Criterii de implicare a echipei multidisciplinare:

- **Complexitatea cazului:** Cazurile de bullying care implică multiple ținte, inițiatori, martori, sau care au consecințe grave (emoționale, sociale, academice) pot beneficia de o abordare multidisciplinară.
- **Nevoia de expertiză specifică:** Cazurile care prezintă aspecte complexe din punct de vedere psihologic, social, medical sau juridic pot necesita implicarea specialiștilor din echipele multidisciplinare.
- **Eșecul intervențiilor anterioare:** Cazurile în care intervențiile anterioare nu au avut succes pot necesita o abordare mai complexă din partea echipei multidisciplinare.

Implementarea cu consecvență a acestor recomandări va contribui semnificativ la crearea unui mediu educațional sigur și incluziv pentru toți elevii, oferindu-le șansa de a se dezvolta armonios și de a-și atinge potențialul maxim.

III. Acordarea de suport specialiștilor din sector în prevenirea, identificarea și combaterea fenomenului de bullying și cyberbullying

Recomandarea 3: Instruirea asistenților sociali și a specialiștilor privind protecția copilului/autorități tutelare locale în materie de bullying și cyberbullying.

Instruirea asistenților sociali și a specialiștilor din domeniul protecției copilului/autorității tutelare locale este esențială pentru a îmbunătăți intervenția în cazurile de bullying și pentru a crea un mediu mai sigur pentru copii.

Suplimentar ar fi nevoie de:

- Dezvoltarea de materiale informative și educaționale specifice pentru asistenții sociali și specialiștii din domeniul protecției copilului/autorității tutelare locale.
- Organizarea de seminare și ateliere de lucru cu privire la bullying.
- Asigurarea accesului la supervizare și sprijin profesional pentru asistenții sociali și specialiștii din domeniul protecției copilului/autorității tutelare locale care lucrează cu cazuri de bullying.

Asistenții sociali, specialiștii în protecția copilului și autoritățile tutelare locale au un rol important în identificarea și intervenția în cazurile de bullying. Lipsa de cunoștințe specifice în domeniul bullying-ului și cyberbullying-ului poate limita capacitatea de a identifica și gestiona eficient aceste probleme.

Instruirea specifică va permite acestor profesioniști să:

- Înțeleagă mai bine fenomenul bullying-ului și cyberbullying-ului
- Identifice mai ușor semnele și manifestările bullying-ului
- Intervină prompt și eficient în cazurile de bullying
- Ofere sprijin adecvat copiilor afectați de bullying
- Colaboreze cu alte instituții implicate în combaterea bullying-ului

Instruirea asistenților sociali, specialiștilor în protecția copilului și autorităților tutelare locale este o recomandare esențială pentru combaterea eficientă a bullying-ului. Această instruire va permite acestor profesioniști să joace un rol mai activ în identificarea, intervenția și sprijinirea copiilor afectați de bullying.

Considerăm că implementarea consecventă a recomandărilor propuse va contribui semnificativ la crearea unui mediu educațional sigur, inclusiv și favorabil dezvoltării armonioase a tuturor elevilor, susținându-le realizarea potențialului maxim. Măsurile propuse sunt esențiale și pentru alinierea la standardele și bunele practici europene, în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Combaterea bullying-ului necesită o abordare holistică care să implice toate părțile responsabile de educația și bunăstarea copiilor. În acest context, solicităm ca acțiunile propuse să fie integrate în procesul de elaborare și aplicare a politicilor, prin implementarea unor mecanisme eficiente de prevenire, intervenție și suport, pentru a asigura protecția reală a copiilor și a contribui la construirea unei societăți mai sigure și respectuoase față de drepturile acestora, în conformitate cu angajamentele internaționale ale Republicii Moldova.

Cu respect,

Irina Popușoi,
Secretar General APSCF

